

УДК 316-049.6(=161.2)

DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/2413-7979/9.4>

С. Сальнікова, канд. соціол. наук, доц.,

Е. Аврамук, магістр соціології

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна

СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНЦІВ У ЛОКАЛЬНОМУ ТА ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОМУ КОНТЕКСТАХ

Задля порівняльного аналізу соціальної безпеки українців зокрема та європейців загалом використано національний підхід щодо вивчення соціальної безпеки та підхід міжнародного проекту. Емпіричну базу дослідження становлять масиви даних трьох дослідницьких проектів: Лабораторії соціологічних досліджень СНУ ім. Лесі Українки (2014–2016), Інституту соціології НАН України (2014–2016), Європейського соціального дослідження (2008–2016).

Аналіз даних досліджень ІС НАНУ, де соціальна безпека представлена індикатором "юридична допомога в захисті своїх прав та інтересів", показав, що рівень його дефіцитності знизився певною мірою за рахунок тих, кого це благо не цікавить. Для повноти аналізу, послуговуючись даними міського моніторингу з вивчення соціального самопочуття у місті Луцьку, виявили, що ієрархія благ сфери соціальної безпеки не змінилась впродовж 2014–2016 років. Найбільш значущими для українців виявились проблеми соціальної безпеки, пов'язані зі зниженням рівня життя, екологією та злочинністю.

Послуговуючись даними ЄСД (2008–2016), здійснено одновимірний аналіз за рядом показників соціальної безпеки, побудовано індекси злочинності та безпечності району проживання. Загалом на ключових позиціях по небезпеці виявились такі країни, як Литва, Естонія, Угорщина, Франція; найбільш безпечними країнами можна вважати Швейцарію, Польщу та Словенію. Щодо загрози терактів, то трійкою лідерів є Ізраїль, Велика Британія та Німеччина. За індексом злочинності європейські країни можна вважати досить безпечними. Індекси безпечності району проживання на порядок нижчі за індекси злочинності. Встановлено, що статистично значуща кореляційна залежність між індексами виявляється лише за даними 2016 року.

Ключові слова: Інтегральний індекс соціального самопочуття, Європейське соціальне дослідження, індекс злочинності, індекс безпечності району проживання.

Вступ. Зигмунт Бауман у одному зі своїх інтерв'ю зазначив, що поняття безпеки напругу пов'язане з поняттям свободи. Якщо ти маєш більше безпеки, то мусиш відмовитися від певної свободи, якщо хочеш більшої свободи, мусиш відмовитися від безпеки. Ця дилема, на його думку, залишатиметься завжди [Бауман, 2016]. Отож, дослідницька проблема з її (безпеки) вивчення також лишатиметься актуальною. Європейські країни, де тією чи іншою мірою панує демократичний лад, свобода проголошується основною цінністю, це приводить до підвищення мобільності населення, відкриття кордонів тощо. Так, до прикладу, виникла проблема величезної кількості мігрантів у Європі. З іншого боку, Європу лишень в останні роки сколихнули чотири потужних терористичних атаки: у Парижі, Брюсселі, Стамбулі та Ніцці¹. Такі події просто перевернули звичне спокійне життя європейців.

До того ж події в Україні – Євромайдан, зміна влади, війна на Сході, які призвели до дестабілізації ситуації в країні, – також ставлять під питання безпеку населення не тільки України, але й інших країн Європи.

Отже, вивчення соціальної безпеки зараз на часі. Це потрібно для того, аби уникнути інших проблем, бо на фоні загальної нестабільності актуалізуються й інші форми девіантної поведінки, що накладають відбиток насамперед на соціальне самопочуття населення.

Метою дослідження є порівняльний аналіз соціальної безпеки населення України та інших Європейських країн. **Завдання** дослідження полягають у тому, аби оцінити стан соціальної безпеки українців на прикладі середнього міста (за методикою ІСС-44); проаналізувати показники соціальної безпеки в країнах Європи, зокрема шляхом конструювання індексів злочинності та безпечності району проживання.

Гіпотетично стверджуємо, що (1) основними проблемами сфери соціальної безпеки українців є проблеми рівня життя, екології, злочинності; а (2) наявність проблем соціальної безпеки в Європі не здійснює значного впливу на якість життя європейців.

Емпіричну базу дослідження становлять масиви даних трьох дослідницьких проектів: Лабораторії соціоло-

гічних досліджень Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (2014–2016)², Інституту соціології НАН України (2014–2016)³; Європейського соціального дослідження (2008–2016) [European Social...]. Ми додатково звернули увагу на вторинні дані цих же досліджень [Мурадян, Сальнікова, Титаренко, Широконова, 2014: 331].

Вимірювання соціальної безпеки у структурі соціального самопочуття (за методикою ІСС). Соціальна безпека у широкому розумінні – це відсутність загроз здоров'ю та життю людини. Її складовими є соціально-економічна, соціально-політична, соціально-біологічна та інші підвиди соціальної безпеки; більш детально тлумачення цього поняття представлено у [Підлипна, 2015]. У більш вузькому розумінні під соціальною безпекою розумітимемо такий стан життєдіяльності людини та суспільства, який характеризується сформованою, сталою соціальною системою забезпечення соціальних умов діяльності особистості, її соціальної захищеності, стійкості до впливу чинників, які підвищують соціальний ризик [Скуратівський, Ліндюк, 2011]. До таких соціальних умов можемо віднести державний захист, юридичну допомогу, а до чинників, які підвищують соціальний ризик, – злочинність, екологічні небезпеки, теракти. Отже, розглянемо соціальну безпеку з позицій різних підходів: використуваного у національних дослідженнях та міжнародних, а саме, Європейського соціального дослідження.

Конструюючи методику вимірювання соціального самопочуття населення (Інтегральний індекс соціального самопочуття (ІСС-44)), її автори, Є. Головаха та Н. Панина, зазначили 11 важливих сфер соціальної життєдіяльності населення, серед котрих і сфера соціальної безпеки [Панина, 2008].

У рамках ІСС-44 соціальна безпека представлена такими індикаторами як: захист від злочинності, юридична допомога в захисті своїх прав та інтересів, держав-

¹ Див.: Найкривавіші теракти в Європі за останній рік: сотні загиблих, близько тисячі поранених [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/News/169666>.

² Дослідження "Соціальне самопочуття жителів м. Луцька" (керівник проекту – доц. Сальнікова С. А.). Вибірку дослідження (N= 652) сформовано з урахуванням дизайн-ефекту 1,36; вона репрезентативна за віком, статтю та районом проживання. Похибка не перевищує 5 %, доступність респондентів – 0,83.

³ Масиви надані авторам особисто Є. І. Головахою для наукової роботи.

на допомога від зниження рівня життя, екологічна безпека. Інститут соціології НАН України щороку заміряє соціальне самопочуття українців, але переважно за скороченою методикою – ІССС-20, в якій сфера соціальної безпеки представлена лише індикатором "юридична допомога в захисті своїх прав та інтересів".

Вивчення значущості благ зі сфери соціальної безпеки показало такий результат, за якого усі соціальні блага, окрім державного захисту від зниження рівня життя, виявилися значущими [Аврамук, 2017]. Це також засвідчує потребу у перегляді повної версії методики ІССС-44¹. Такого висновку дійшов і С. Дембіцький, соціолог запропонував альтернативний підхід до скороченої методики – ІССС-13, де сфера соціальної безпеки представлена індикатором "захист від злочинності" [Дембіцький, 2017], за даними дослідження "Українське суспільство – 2006". І якщо попередній результат щодо значущості благ зі сфери соціальної безпеки отримано на локальній вибірці, то дана апробація здійснена на більш віддалених в часі емпіричних даних.

Таблиця 1

Чи вистачає вам юридичної допомоги в захисті своїх прав та інтересів?, %, ІС НАНУ, Україна

	2008	2010	2011	2012	2014	2016
Не вистачає	48,4	49,4	50,5	54,4	48,0	42,5
Важко сказати вистачає чи ні	25,4	25,2	21,7	25,7	28,8	23,5
Вистачає	14,8	12,8	14,1	10,8	14,0	19,9
Не цікавить	11,0	12,2	13,7	8,4	9,1	14,1
Індекс сфери соціальної безпеки, середній бал	–	–	–	1,56	1,66	1,77

Повернімося до використовуваного у національному моніторингу питання щодо потреби у юридичній допомозі в захисті своїх прав та інтересів. Розподіл відповідей на зазначене питання підтверджує те, що благо, яке представлено сферою соціальної безпеки, і досі є дефіцитним, принаймні для 42,5 % українців станом на 2016 р. – хоча варто зауважити, що цей показник є найнижчим з-поміж показників за попередні роки. Якщо не брати до уваги пікову потребу у ньому в 2011–2012 рр., то загалом рівень дефіцитності знизився щонайменше на 6 %, ще на кілька відсотків збільшилася когорта тих, кого це благо не цікавить, і майже не змінився відсоток тих, хто не визначився.

Виміряти і проаналізувати сферу соціальної безпеки в цілому ми не можемо лише за одним індикатором. Тому звернімося до даних, зібраних у м. Луцьку. В даному випадку розглядаємо Луцьк як кейс. Відштовхуюсь від того, що середні за розміром міста репрезентують кращу ситуацію; в даному разі Луцьк позиціонується як одне із найкомфортніших міст для проживання [Українці визначилися...]. Отже, проблеми таких міст масштабуються на загальноукраїнському рівні [Мурадян, Сальнікова, Титаренко, Широканова, 2014: 116–117, 185–186].

Соціальна безпека в Луцьку: випадок середнього міста. За даними досліджень, проведених у м. Луцьк, ми виявили, що сфера соціальної безпеки є однією з трьох найбільш дефіцитних [Сальнікова, 2017; Аврамук, 2017].

З табл. 2 бачимо, що індекс є низьким. Це, звісно ж, пов'язано із ситуацією в країні. Хоча Луцьк і знаходиться далеко від зони військових дій і близько до кордону з

Євросоюзом, але проблема (якщо можна так назвати війну) лишається найбільш дискусійною у публічному і позапублічному просторі, у ЗМІ, соціальних мережах тощо, торкається волинських сімей безпосередньо, звідси, відображається в емпіричних показниках чинників, які її посилюють. Тому розглянемо детальніше блага, що входять до даної сфери.

Таблиця 2

Індекс достатності благ, шкала: 1-3, Луцьк

Сфера соціального життя	2014	2015	2016
Сфера соціальних відносин	1,69	1,63	1,54
Соціально-політична сфера	1,74	1,57	1,60
Сфера соціальної безпеки	1,76	1,65	1,68

Таблиця 3

Блага сфери соціальної безпеки, %, м. Луцьк, 2014–2016

Рік	Сфера соціальної безпеки	Не вистачає	ВС вистачає чи ні	Вистачає	Не цікавить
2014	Державний захист від зниження рівня життя	66,9	18,3	12,2	2,6
	Екологічна безпека	44,9	24,8	28,5	1,8
	Захист від злочинності	39,5	32,0	25,5	2,9
	Юридична допомога в захисті прав та інтересів	38,9	24,6	27,8	8,5
2015	Державний захист від зниження рівня життя	77,7	13,3	7,3	1,7
	Екологічна безпека	52,4	28,3	17,1	2,3
	Захист від злочинності	43,9	27,6	27,3	1,2
	Юридична допомога в захисті прав та інтересів	39,7	32,0	22,2	6,2
2016	Державний захист від зниження рівня життя	71,8	18,7	8,3	1,2
	Екологічна безпека	49,2	27,5	18,9	4,4
	Захист від злочинності	46,9	24,7	25,8	2,6
	Юридична допомога в захисті прав та інтересів	38,3	29,1	24,8	7,7

Блага, що представлені даною сферою, не вистачає багатьом лучанам. За чотири роки війни порядок значущості благ не змінився. На перший план виходить благо державного захисту від зниження рівня життя. Ймовірно, що актуалізація його пов'язана з економічною кризою в Україні, яка мала перші прояви ще 2013 р., зокрема через торговельну війну з боку Росії та економічну політику уряду М. Азарова. Кризу значно поглибили російська збройна агресія та девальвація гривні. І якщо ще у 2014 р. містяни використовували свої заощадження, то зараз вони різко відчувають усі наслідки, до яких ця криза призвела². Це змушує людей "затягувати паски" і тотально економити. Населення очікувало від влади захисту, бо це були події, які змінили їхнє звичне життя. За рік населення затребувало ще більшої підтримки з боку держави, вочевидь, у 2014 р. люди сподівалися, що війна в країні, спад економіки тощо – це ситуативний стан і швидко все налагодиться, але проблеми ще більше загострилися, війна тривала, а влада просто перегрупувалась і продовжила надалі відтворювати старі схеми.

У 2016 р. на державний захист сподівається вже менше людей, можливо, через проявлену державою неспроможність це зробити. І далі спостерігаємо явище відчуження суспільства від держави в умовах зрощення влади і бізнесу, так званого феномену "захоплення

¹ Вперше потребу щодо перегляду повної версії методики ІССС-44 зазначила С. А. Сальнікова [Сальнікова, 2014]. Згодом вона її емпірично підтвердила переструктуруванням соціальних благ у динаміці [Сальнікова, 2017].

² Див.: Головне управління статистики у Волинській області [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/>.

держави", "паралельне життя" суспільства у вирішенні життєво важливих завдань держави суспільством (наприклад, роль волонтерів у підтримці української армії тощо) зменшення ролі інституту формального права як регулятора дії людей [Сальникова, 2013].

Чому в такому місті, як Луцьк, дефіцитною є екологічна безпека – питання, на яке не можна дати однозначної відповіді. Проте деякі тенденції у невеликій кількості пояснені респондентів все ж прослідковуються. По-перше, це пов'язано зі страхом населення перед загрозою повномасштабної війни, а саме використання різного роду біологічної зброї або бомбардування АЕС, яких в Україні є достатньо, у т. ч. поряд з містом. Такі події призвели б не тільки до екологічної небезпеки, а й екологічної катастрофи в Україні та поза її межами. Також загострення проблеми екологічної безпеки пов'язане з "наболілою" для волинян, і не тільки, проблемою видобутку бурштину. "Є такі землі, де вже взагалі не можна проводити жодного видобутку, навіть легального, а не те що нелегального, оскільки популяція і біорізноманіття в таких лісах з'явиться тепер не раніше, ніж за сто років", – зауважує еколог правозахисної організації "Екологія, право, людина" Петро Тестов. За даними Держлісагентства України, у цьому регіоні через нелегальний видобуток бурштину вже пошкоджено 3,5 тисячі гектарів лісу¹. Волиняни пишуться Оконськими джерелами, які називають перлиною краю. Та останніми роками там дуже впав рівень води, ведеться публічна мова про зникнення цих джерел². Волинська область – це сільськогосподарський регіон, багато сіл і мало міст, а міста поповнюються за рахунок того, що сільські жителі переїжджають до міста. Луцьк як обласний центр "збирає" жителів всієї області і не тільки, тобто є центром урбанізації. Отже, лучани оцінюють можливі екологічні небезпеки свого міста як проблеми області загалом, а проблеми області, відповідно, як загрозу для себе.

Для Луцька важливим став фактор захисту від злочинності. Починаючи з 2014 р., дефіцитність цього фактору зростає. Цілком закономірно, що у період війни і на тлі загальної нестабільності в Україні поширюються і актуалізуються різні форми девіантної поведінки, однією з яких є злочинність. Цей факт є емпіричним підтвердженням альтернативної методики С. Дембіцького [Дембіцький, 2017].

Найменш дефіцитним благом сфери соціальної безпеки є юридична допомога у захисті своїх прав та інтересів. Вочевидь, лучани стали більш юридично грамотними; до того ж на Волині функціонує ряд соціальних програм безкоштовної юридичної допомоги.

Отже, сфера соціальної безпеки є сьогодні однією із ключових сфер соціального самопочуття лучан. Це означає, що підвищення рівня соціальної безпеки приведе до покращення соціального самопочуття загалом.

Вимірювання соціальної безпеки у ЄСД: аналіз одновимірних розподілів. Для того аби краще вивчити соціальну безпеку, розглянемо інший підхід до її вимірювання, який використовується у ЄСД.

Відповіді на ці питання дають змогу оцінити загальний стан соціальної безпеки у різних країнах Європи. Для порівняння, ми відібрали країни за принципом належності / неналежності до ЄС, також врахували те, чи належить країна до постсоціалістичного табору і, звісно, керувалися принципом достатності

¹ Див.: "Бурштинова лихоманка" загрожує Україні екологічною катастрофою [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу: <http://www.dw.com/uk/бурштинова-лихоманка-загрожує-україні-екологічною-катастрофою/a-19077234>.

² Див.: На Волині під загрозою зникнення Оконські джерела [Електронний ресурс] / VolynPost. – 2016. – Режим доступу: <http://www.volynpost.com/news/52524-na-volyni-pid-zagrozoyu-znyknennia-okonski-dzherela>.

даних для опрацювання. *країни відсортовано за даними 2016 р., категорією "Так" у порядку спадання.

Таблиця 4

Індикатори вимірювання соціальної безпеки у ЄСД

Факт злочину	Чи ставали Ви або члени Вашої родини за останні 5 років жертвами пограбування або фізичного насильства?
Безпечність району проживання	Наскільки безпечно Ви почуваетесь, коли самі йдете у сутінках у районі, де проживаєте?
Загроза пограбування	Як часто, якщо таке взагалі буває, Ви є стурбовані тим, що Ваш дім/ квартиру можуть пограбувати, обікрасти?
Вплив загрози на життя	Ця стурбованість тим, що Ваш дім/ квартиру можуть пограбувати, спричиняє
Загроза стати жертвою	Як часто, якщо таке взагалі буває, Ви є стурбованими тим, що можете стати жертвою нападу?
Вплив загрози на життя	Ця стурбованість тим, що Ви можете стати жертвою нападу, спричиняє ...
Загроза теракту в Європі	На Вашу думку, наскільки ймовірним є скоєння терористичного акту де не будь у Європі у найближчі 12 місяців?
Загроза теракту в країні	А наскільки ймовірним є скоєння терористичного акту де небудь у Вашій країні у найближчі 12 місяців?

Отже, серед європейських країн найвищі показники за фактами злочинів – у Франції, Бельгії, трохи спадають у Великої Британії та Естонії. Цікаво, що в Ізраїлю, країні, яка перебуває у стані війни, показники вдвічі менші, ніж, наприклад у Франції.

Таблиця 5

Чи ставали Ви або члени Вашої родини за останні 5 років жертвами пограбування або фізичного насильства?*

	Так					Ні				
	2008	2010	2012	2014	2016	2008	2010	2012	2014	2016
Франція	25,9	21,8	22,7	24,5	22,5	74,1	78,2	77,3	75,5	77,5
Бельгія	24,2	22,4	21,8	23,5	20,1	75,8	77,6	78,2	76,5	79,9
Швейцарія	16,0	16,8	20,0	19,3	19,0	84,0	83,2	80,0	80,7	81,0
Велика Британія	26,4	21,4	19,1	18,6	16,6	73,6	78,8	80,9	81,4	83,4
Естонія	25,2	23,7	21,7	17,4	16,4	74,8	76,3	78,3	82,6	83,6
Чехія	11,7	11,7	12,4	14,3	13,1	88,3	88,3	87,6	85,7	86,9
Литва	-	17,3	11,8	14,1	-	-	82,7	88,2	85,9	-
Німеччина	9,2	9,2	11,0	11,4	12,7	90,8	90,8	89,0	88,6	87,3
Словенія	11,4	9,4	10,7	11,1	9,7	88,6	90,6	89,3	88,9	90,3
Польща	14,2	10,6	12,5	10,9	9,6	85,8	89,4	87,5	89,1	90,4
Угорщина	11,8	13,8	8,5	4,9	-	88,2	86,2	91,5	95,1	-
Ізраїль	13,9	10,1	13,4	10,5	9,4	86,1	89,9	86,6	89,5	90,6
Україна	14,5	13,0	11,4	-	-	85,5	87,0	88,6	-	-

Це приклад для всіх європейських країн, що навіть будучи вже багато років у стані війни, всередині країни можна зберігати порядок. Це говорить про дієві методи боротьби зі злочинністю, контроль над ситуацією в країні. ЄС вже давно почав тісно співпрацювати з Ізраїлем і також запозичувати деякі його методи³. Україна ж у цьому переліку займає проміжне становище. А найнижчі значення фіксуємо у Німеччині. Розподіл даних є далеко неоднозначним. Проблема, вочевидь, у тому, що законодавство у всіх країнах різне, і те, що вважається і фіксується як злочин в одних країнах, в інших – таким не є, або ж просто не береться до уваги [Мурадян, Сальникова, Титаренко, Широконова, 2014: 132].

Для того, аби полегшити порівняння безпечності району проживання, ми об'єднали позиції "небезпечно" і "зовсім небезпечно" у "небезпечно", а "у безпеці" та "у повній безпеці" у "безпечно".

³ Див.: Солана: Израиль является членом ЕС, хоть и не участвует в работе его институций [Электронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу: <http://korrespondent.net/world/1006382-solana-izrail-yavlyaetsya-chlenom-es-hot-i-ne-uchastvuet-v-rabote-ego-institucij>.

Таблиця 6

Наскільки безпечно Ви почуваетесь, коли самі йдете у сутінках у районі, де проживаєте?*

	Небезпечно					Безпечно				
	2008	2010	2012	2014	2016	2008	2010	2012	2014	2016
Чехія	27,2	28,0	29,0	25,1	24,3	72,8	72,0	71,0	74,3	75,7
Німеччина	33,1	22,7	23,4	22,0	23,8	66,9	77,3	76,6	78,0	76,2
Франція	23,2	25,9	28,1	25,7	23,5	76,8	74,1	71,9	74,3	76,5
Велика Британія	33,4	27,1	23,9	23,5	20,8	66,7	72,9	76,2	76,6	79,2
Естонія	35,1	26,2	31,8	29,9	18,2	64,9	73,8	68,2	70,2	81,8
Бельгія	18,0	18,8	19,5	20,0	17,5	82,0	81,1	80,5	80,0	82,5
Ізраїль	15,3	14,0	14,7	13,8	11,3	84,7	86,0	85,2	86,3	88,7
Польща	19,7	16,5	16,1	13,5	11,3	80,3	83,5	83,9	86,5	88,7
Швейцарія	14,6	15,5	14,6	12,9	10,6	85,4	84,5	85,4	87,1	89,4
Словенія	11,9	6,8	5,0	5,9	7,4	88,1	93,2	95,0	94,1	92,6
Литва	-	51,0	44,8	39,5	-	-	49,0	55,2	60,5	-
Україна	61,4	50,0	36,2	-	-	38,6	50,0	63,8	-	-
Угорщина	33,1	32,7	28,6	26,9	-	66,9	67,3	71,4	73,1	-

*країни відсортовано за даними 2016 р., категорією "небезпечно" у порядку спадання.

З табл. 6 бачимо, що найнебезпечніше в районі свого проживання почувуються українці, у 2008 р. кількість тих, хто відчуває себе небезпечно (61,4 %), перевищувало кількість тих, хто у безпеці (38,6 %). Великий відсоток тих, хто відчуває себе небезпечно, у Литві, Чехії, Естонії, Британії та Франції, Німеччині. А найбезпечніше у своєму районі проживання почувуються жителі Польщі, Ізраїлю,

Словенії, Швейцарії. В Ізраїлі захист населення на високому рівні, тому незважаючи на постійні зовнішні загрози, безпека там вища, ніж у інших країнах.

Наступні питання із блоку соціальної безпеки (див. табл. 7–12) не ставились у хвилях ЕСД після 2010 р., проте цікавою є екстраполяція минулих очікувань на сьогоднішню дійсність.

Таблиця 7

Як часто, якщо таке взагалі буває, Ви стурбовані тим, що Ваш дім/квартиру можуть пограбувати, обікрасти?*

	Постійно або майже завжди		Досить часто		Іноді		Ніколи		Середнє значення	
	2008	2010	2008	2010	2008	2010	2008	2010	2008	2010
Литва	-	7,1	-	39,2	-	23,5	-	30,3	-	2,79
Франція	6,8	6,9	33,8	34,4	29,6	28,0	29,8	31,1	2,48	2,84
Естонія	5,4	3,8	29,7	31,2	38,0	36,3	26,9	28,7	2,86	2,90
Бельгія	5,7	5,9	32,3	29,2	29,9	30,9	32,1	34,0	2,88	2,93
Велика Британія	8,2	6,9	26,9	34,1	35,9	28,0	29,0	31,1	2,87	3,02
Угорщина	6,8	6,9	18,1	14,7	41,2	39,3	34,0	39,1	3,04	3,10
Україна	5,5	4,1	18,0	15,7	50,2	42,5	26,3	37,7	3,00	3,14
Ізраїль	8,2	7,1	19,6	18,2	24,9	21,2	47,4	53,5	3,10	3,18
Німеччина	2,5	3,0	18,3	18,1	34,2	30,8	44,9	48,1	3,19	3,22
Чехія	1,5	1,7	9,3	9,8	50,1	48,1	39,1	40,3	3,07	3,27
Швейцарія	1,5	2,5	17,9	17,3	25,7	29,2	54,9	51,1	3,06	3,29
Польща	3,1	2,4	6,8	6,0	47,2	41,8	42,9	49,7	3,29	3,39
Словенія	2,6	1,5	10,1	8,1	45,4	39,6	42,0	50,8	3,27	3,40

* країни відсортовано за даними 2010 р., за середнім у порядку зростання.

Стурбованість певною проблемою викликає страх. Тож оцінимо за середнім значення силу страху пограбування житла. Та слід зауважити, що шкала побудована в порядку спадання, тому чим вище значення, тим рідше населення стурбоване можливим пограбуванням, тобто нижчим є страх. У Словенії, Польщі, Швейцарії спостерігались найвищі показники, тобто жителі цих країн, в середньому, лише інколи почувалися стурбованими з приводу пограбування житла. Литовці,

французи, бельгійці та естонці, навпаки, більше цього боялись. Згідно з даними табл. 7 простежуємо, що у всіх без винятку країн середнє значення зростає, отже, стурбованість даною проблемою зменшується. Причиною цьому може слугувати розвиток новітніх технологій, які дають можливість слідувати за домітками навіть на відстані, а також різні системи сигналізації, яку важко знешкодити зловмисникам, підвищення економічного рівня життя в країні.

Таблиця 8

Ця стурбованість тим, що Ваш дім/квартиру можуть пограбувати, спричиняє...*

	Значний вплив на якість Вашого життя		Певний вплив		Ніяк не впливає на якість Вашого життя		Середнє значення	
	2008	2010	2008	2010	2008	2010	2008	2010
Україна	9,5	7,7	54,7	52,9	35,9	39,4	2,19	2,29
Литва	-	9,1	-	51,2	-	39,7	-	2,30
Ізраїль	8,2	11,7	27,3	36,4	64,5	51,9	2,55	2,39
Угорщина	7,9	7,7	47,6	43,1	44,5	49,2	2,37	2,41
Естонія	10,3	7,8	39,5	41,2	50,2	51,0	2,40	2,42
Франція	8,3	10,4	27,4	31,8	64,3	57,8	2,24	2,49
Чехія	2,9	5,8	38,5	39,3	58,6	54,9	2,62	2,49
Німеччина	3,7	5,3	24,7	27,9	71,6	66,8	2,67	2,61
Швейцарія	3,7	5,2	27,0	25,1	69,4	69,8	2,20	2,64
Словенія	2,6	2,3	36,2	30,4	61,2	67,3	2,59	2,64
Польща	3,9	3,3	30,5	28,6	65,6	68,1	2,62	2,65
Бельгія	4,8	5,8	24,1	25,0	71,1	69,2	2,66	2,66
Велика Британія	2,5	3,7	25,1	23,3	72,4	73,0	2,70	2,71

*країни відсортовано за даними 2010 р., за середнім у порядку зростання

Чи впливає страх пограбування житла на повсякденне життя жителів різних країн?

Бачимо, що значного впливу на життя населення проблема пограбування квартири не мала. Хоч британці та бельгійці найбільше боялись, що їх квартиру можуть пограбувати, але цей страх найменше впливав на

їхнє життя. Найбільший вплив спостерігався у 2008 р. в Україні, Франції та Швейцарії, але вже у 2010 показники зросли – вплив зменшився.

Оцінімо за середнім (чим вище значення, тим стурбованість менша) рівень стурбованості жителів різних країн тим, що вони могли стати жертвою нападу.

Таблиця 9

Як часто, якщо таке взагалі буває, Ви стурбовані тим, що можете стати жертвою нападу?

	Постійно або майже завжди		Досить часто		Іноді		Ніколи		Середнє значення	
	2008	2010	2008	2010	2008	2010	2008	2010	2008	2010
Литва	-	6,1	-	35,1	-	26,3	-	32,6	-	2,90
Франція	3,8	4,6	25,8	27,8	34,0	33,1	36,4	34,5	3,03	3,00
Естонія	2,0	1,9	23,0	18,9	39,8	41,0	35,3	38,3	3,08	3,15
Бельгія	3,0	3,0	23,7	22,2	29,9	29,7	43,5	45,1	3,14	3,19
Україна	2,3	2,9	13,3	11,6	57,1	46,0	27,4	39,4	3,10	3,21
Велика Британія	4,3	2,8	18,6	17,1	38,4	32,9	38,7	47,2	3,12	3,29
Чехія	0,8	1,2	6,6	7,1	44,9	46,2	47,7	45,5	3,40	3,36
Німеччина	1,6	1,9	12,3	12,7	34,0	31,0	52,1	54,4	3,35	3,37
Угорщина	2,5	2,3	11,6	9,3	40,3	35,1	45,7	53,3	3,31	3,39
Ізраїль	3,5	2,3	14,9	13,7	25,7	23,6	55,9	60,5	3,34	3,41
Польща	2,0	1,3	5,0	3,7	48,3	44,5	44,7	50,5	3,34	3,44
Швейцарія	1,2	1,2	13,1	11,8	28,7	29,0	57,0	58,0	3,42	3,44
Словенія	0,6	0,5	4,7	3,7	39,9	31,4	55,4	64,4	3,49	3,59

* країни відсортовано за даними 2010 р., за середнім у порядку зростання

Лише литовці у 2010 р. були трохи більше стурбовані, аніж жителі інших країн, а це засвідчує те, що страх стати жертвою нападу рідко турбує європейське населення. І якщо порівняти ці середні значення із середніми значеннями табл. 7, то можна сказати, що страх стати жертвою нападу супроводжує людей рідше, аніж страх того, що їх квартиру можуть пограбувати.

Зрозуміло, що коли страх виникає в людей не часто, то й вплив на життя він має незначний, це ми можемо побачити зі значень середніх у табл. 10. Жителі Ізраїлю,

який часто терпить атаки з боку зовнішніх ворогів і населення країни цих атак боїться, відчували найбільший вплив страху стати жертвою на своє звичне життя.

Терористичний акт – це не просто злочин, це злочин, який забирає життя багатьох невинних людей, тому реагують на нього особливо гостро, і вплив він має дуже великий. Звісно, з огляду на події у Європі опісля 2008 р., не доцільно було видаляти питання цього блоку з опитувальника ЄСД, простежити надалі динаміку змін не виявляється можливим.

Таблиця 10

Ця стурбованість тим, що Ви можете стати жертвою нападу, спричиняє ...*

	Значний вплив на якість Вашого життя		Певний вплив		Ніяк не впливає на якість Вашого життя		Середнє значення	
	2008	2010	2008	2010	2008	2010	2008	2010
Ізраїль	7,6	64,4	32,4	24,1	60,0	11,5	2,54	1,47
Україна	8,2	8,8	60,1	54,4	31,7	36,8	2,19	2,23
Литва	-	8,5	-	55,7	-	35,8	-	2,24
Угорщина	7,0	7,2	51,3	46,1	41,7	46,7	2,36	2,39
Естонія	9,1	6,6	41,2	41,4	49,8	52,0	2,41	2,44
Чехія	2,8	6,7	37,8	42,5	59,3	50,8	2,54	2,44
Франція	7,4	9,2	33,8	35,4	58,9	55,4	2,51	2,47
Словенія	1,4	4,5	41,1	39,8	57,4	55,7	2,56	2,50
Німеччина	3,4	6,3	29,6	31,3	67,1	62,3	2,62	2,55
Велика Британія	4,0	6,2	28,8	29,2	67,2	64,6	2,62	2,62
Бельгія	5,5	5,2	27,6	28,6	66,9	66,2	2,61	2,62
Польща	4,5	1,9	36,4	32,1	59,1	65,9	2,55	2,64
Швейцарія	3,7	3,5	28,8	28,8	67,5	67,7	2,61	2,64

* країни відсортовано за даними 2010 р., за середнім у порядку зростання

Таблиця 11

На Вашу думку, наскільки ймовірно є скоєння терористичного акту де-небудь у Європі у найближчі 12 місяців?, 2008*

Країна	Дуже ймовірно	Досить ймовірно	Не дуже ймовірно	Зовсім неймовірно	Середнє значення
Ізраїль	36,3	50,3	9,8	3,6	1,81
Велика Британія	29,8	52,9	14,8	2,4	1,86
Німеччина	23,1	55,6	18,9	2,3	2,01
Україна	21,9	55,6	17,0	5,5	2,03
Словенія	9,8	62,0	24,4	3,8	2,22
Бельгія	13,0	54,4	29,7	2,9	2,23
Польща	10,8	53,4	32,6	3,2	2,28
Естонія	11,9	53,4	29,8	4,9	2,28
Франція	12,6	51,8	32,0	3,5	2,54
Чехія	6,1	37,3	45,6	11,0	2,54
Швейцарія	14,0	52,0	30,7	3,4	2,65
Угорщина	3,3	27,8	50,8	18,1	2,86

* країни відсортовано за середнім у порядку зростання.

З табл. 11 бачимо, що скоєння терористичного акту в Європі найбільш імовірним вважали жителі Ізраїлю, Великої Британії, Німеччини, України. А в середньому жителі всіх країн високо оцінювали можливість теракту в Європі. Це, звісно ж, було пов'язано з великою кількістю терактів на Сході¹. І це поселило в головах людей страх, що такі теракти можливі і в Європі, де відриті кордони і багато біженців

Жителі Ізраїлю вважали досить імовірним скоєння терористичного акту де-небудь у їх країні, а порівнюючи з іншими країнами, – найімовірнішим. Великою була ймовірність, на думку британців, теракту і в їхній країні, і сьогодні можемо сказати, що ці побоювання не були безпідставними. Найбільш захищеними в цьому плані себе почували жителі Швейцарії, Угорщини, Чехії.

Побудова і аналіз індексів злочинності та безпечності: згідно з ЄСД. Задля побудови індексів використано фактичний показник злочину та показник особистого відчуття безпечності місця замешкання. Перший будується на основі запитання "Чи ставали ви або члени вашої родини за останні 5 років жертвами пограбування або фізичного насильства?" з дихотомічною шкалою (Так/Ні). Другий – "Наскільки безпечно ви почуваетесь, коли самі йдете у сутінках у районі, де проживаєте?" із трансформованою у дихотомічну шкалою (Небезпечно/Безпечно) шляхом об'єднання позицій. Питання безпеки у районі проживання стосується всіх опитаних на його території респондентів (на точку опитування припадало 7–13 інтерв'ю² [Головаха, 2017: 25]), і відповідно, є певною мірою усередненим показником, який "погашає" країні суб'єктивні оцінки.

Таблиця 12

На Вашу думку, наскільки ймовірним є скоєння терористичного акту де-небудь у Вашій країні у найближчі 12 місяців?, 2008*

	Дуже ймовірно	Досить ймовірно	Не дуже ймовірно	Зовсім неймовірно	Середнє значення
Ізраїль	54,4	37,3	6,0	2,4	1,58
Велика Британія	18,9	54,0	24,1	3,0	2,08
Німеччина	8,8	43,6	42,7	5,0	2,43
Україна	7,7	32,4	43,4	16,5	2,63
Бельгія	4,4	34,4	50,1	11,1	2,68
Польща	3,6	28,0	53,4	14,9	2,80
Франція	8,7	40,8	43,3	7,3	2,83
Словенія	1,5	18,1	51,1	29,3	3,08
Естонія	1,7	14,3	57,5	26,5	3,09
Угорщина	0,6	12,5	50,3	36,5	3,25
Чехія	1,5	15,7	57,5	25,3	3,26
Швейцарія	1,5	16,1	55,2	27,2	3,36

* країни відсортовано за середнім у порядку зростання.

Отже, зазначені два показники є менш суб'єктивними, аніж усі інші. Таким чином, маємо змогу побудувати індекси. Назвемо їх умовно: індекс злочинності та індекс безпечності району проживання. Шукаємо його як різницю протилежних позицій, поділену на 100 (за аналогом побудови коефіцієнта балансу довіри / недовіри) [Мурадян, Сальникова, Титаренко, Широканова, 2014: 152–153]; цей коефіцієнт є числом, яке лежить в межах

[-1; 1] (відповідно, чим ближче значення до 1, тим сильніше проявляється досліджувана характеристика, і навпаки), що спрощує розуміння даних, їх трактування та аналіз. В індексу злочинності шкала обернена, тобто чим ближче значення до -1, тим вищий рівень злочинності, а чим ближче до 1, тим нижчий.

Найвищий рівень злочинності, на думку населення, констатуємо у Бельгії, Британії, Естонії та Франції, а найнижчий в Угорщині та Ізраїлі. Україна в цьому переліку, якщо взяти до уваги значення 2012 р., зайняла б середню позицію, тобто не можна сказати, що злочинність у нас на низькому рівні, але порівняно з іншими країнами і не є високою. Простежуємо тенденцію до підвищення рівня злочинності у всіх країнах. А якщо брати до уваги, що злочинність в нашому кейсі стає все більш значущою і захисту від неї потребували у 2016 р. аж 47 % населення, то ймовірно, що ІЗ в Україні у 2014 зріс і продовжує рости. Основною причиною такого росту є те, що військові дії не завершуються, соціально-економічна криза поглиблюється і ситуація в країні лишається нестабільною, як наслідок, росте рівень злочинності.

Таблиця 13

Країна	Індекс злочинності*				
	Рік				
	2008	2010	2012	2014	2016
Угорщина	0,76	0,72	0,83	0,90	-
Ізраїль	0,72	0,80	0,73	0,79	0,81
Польща	0,72	0,79	0,75	0,78	0,81
Словенія	0,77	0,81	0,79	0,78	0,81
Німеччина	0,82	0,82	0,78	0,77	0,75
Литва	-	0,65	0,76	0,72	-
Чехія	0,77	0,75	0,75	0,71	0,74
Естонія	0,50	0,53	0,57	0,65	0,68
Велика Британія	0,47	0,57	0,62	0,63	0,67
Швейцарія	0,68	0,6	0,60	0,61	0,62
Бельгія	0,52	0,55	0,56	0,53	0,60
Франція	0,48	0,56	0,55	0,51	0,55
Україна	0,71	0,74	0,77	-	-

* країни відсортовано за даними 2016 року у порядку спадання.

Отже, загалом рівень злочинності в аналізованих країнах не високий. Лишається зауважити, що поняття "жертва насильства / пограбування" розуміється жителями різних країн по-різному: те, що в одній країні може розглядатися як непорозуміння, у іншій – має підстави для судового позову. Спірним є і пропонувані часовий проміжок.

Індекс безпечності району проживання побудовано аналогічним чином: коефіцієнт змінюється в межах [-1; 1] та інтерпретується так: значення близькі до -1 означають низьку безпечність району проживання (тобто небезпечність), близькі до 1 – високу безпечність району проживання. Найнижчий індекс безпечності району проживання в Україні та Литві. Бачимо навіть від'ємне значення, це говорить про те, що більшість населення почувалася небезпечно у районі проживання у 2008 р. в Україні і у 2010 в Литві. Значення індексу зросло і у 2012 р. стало додатним, що говорить про позитивну тенденцію до посилення відчуття безпеки у районі проживання. Найвищі показники індексу безпечності в районі проживання фіксуємо у Словенії, Швейцарії, Польщі, Ізраїлі.

Цей індекс дає можливість побачити, що питання про те, "чи були ви жертвою насильства/пограбування за останні 5 років" "працює погано", бо ми мали б простежити тенденцію, за якої країни з високим рівнем злочинності мають низький рівень безпечності району проживання, це закономірно. Тут ми цю залежність не прослідковуємо (коефіцієнт кореляції між індексами злочинності та безпечності району проживання є статистично значущим на рівні, що не перевищує 0,05, лише для 2016 р. і становить 0,43). Зрозуміло, що є ряд факторів, які, крім рівня

¹ Див.: Два теракти у Багдаді [Електронний ресурс]. – 2008. – Режим доступу: <https://tsn.ua/chorna-hronika/dva-terakti-u-bagdadi.html>.

² Особливості організації та проведення ЄСД в Україні були представлені у статті А. Горбачика "Методические особенности организации и проведения "Европейского социального исследования" в Украине" [Горбачик, 2007: с. 18–32]

злочинності, впливають на безпечність району проживання, але цей є одним із визначальних.

Таблиця 14
Індекс безпечності району проживання*

	2008	2010	2012	2014	2016
Угорщина	0,34	0,35	0,43	0,46	-
Чехія	0,46	0,44	0,42	0,49	0,51
Німеччина	0,34	0,55	0,53	0,56	0,52
Франція	0,54	0,48	0,44	0,49	0,53
Велика Британія	0,33	0,46	0,52	0,53	0,58
Естонія	0,30	0,48	0,36	0,40	0,64
Бельгія	0,64	0,62	0,61	0,60	0,65
Польща	0,61	0,67	0,68	0,73	0,77
Ізраїль	0,70	0,72	0,70	0,73	0,77
Швейцарія	0,70	0,69	0,71	0,74	0,78
Словенія	0,76	0,86	0,90	0,88	0,85
Угорщина	0,34	0,35	0,43	0,46	-
Україна	-0,23	0,0	0,28	-	-
Литва	-	-0,02	0,10	0,21	-

*країни відсортовано за даними 2016 р. у порядку зростання.

Висновки. Отже, з метою аналізу соціальної безпеки українців зокрема та європейців загалом, ми виконали ряд завдань і прийшли до таких висновків.

Згідно з даними дослідженнями ІС НАНУ соціальна безпека вимірюється за індикатором "юридична допомога в захисті своїх прав та інтересів", рівень дефіцитності якого знизився певною мірою за рахунок тих, кого це благо не цікавить. Для повноти аналізу, послуговуючись даними міського моніторингу з вивчення соціального самопочуття у місті Луцьку, ми виявили, що ієрархія благ сфери соціальної безпеки не змінилась впродовж 2014–2016 рр. На першому місці – проблема державного захисту від зниження рівня життя (66,9 %/77,7 %/ 71,8 %), на другому – екологічна безпека (44,9 %/ 52,4 %/ 49,3 %), на третьому – захист від злочинності (39,5 %/ 43,9 %/ 46,9 %) і найменш значимою є юридична допомога в захисті своїх прав та інтересів (38,9 %/ 39,7 %/ 38,3 %). Отже, найбільш значущими для українців є проблеми соціальної безпеки, пов'язані зі зниженням рівня життя, екологією та злочинністю.

Послуговуючись даними ЄСД (2008–2016) здійснено одновимірний аналіз за рядом показників соціальної безпеки, пов'язаних зі злочинністю.

Загалом на ключових позиціях з небезпеки виявились такі країни, як Литва, Естонія, Угорщина, Франція; найбільш безпечними країнами можна вважати Швейцарію, Польщу та Словенію. Остання країна виділилась серед усіх країн постсоціалістичного табору тим, що за всіма показниками є найбільш безпечною. Україна в таких ієрархіях посідає одне з останніх місць, особливо за індексом безпечності району проживання. Ми виявили також, що страх стати жертвою злочину менш проявляється, аніж страх пограбування житла, і вплив цих страхів на якість життя європейців не є значущим. Щодо загрози терактів, то трійкою лідерів є Ізраїль, Велика Британія та Німеччина. За індексом злочинності європейські країни можна вважати досить безпечними, проте це досить умовно. Індекси безпечності району проживання на порядок нижчі за індекси злочинності.

Отже, соціальна безпека є однією із ключових сфер життя не тільки населення України, а й інших країн Європи, проте її (соціальної безпеки) рівень є набагато нижчим у країні, яка воює (Україні). Тут у нагоді був би досвід інших країн, принаймні Ізраїлю як країни, яка успішно розвивається і веде постійні військові дії, та Словенії як країни постсоціалістичного табору, що успішно впоралася з наслідками свого минулого.

Список використаних джерел

1. Аврамук Е. Основні чинники соціального самопочуття містян (регресійна модель по дефіцитних сферах) / Е. Аврамук // Соціологічні студії. – 2017. – № 1(10). – С. 58–64
2. Дембіцький С. С. Інтегральний індекс соціального самопочуття: альтернативний підхід / С. С. Дембіцький // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2017. – № 4. – С. 109–129.
3. Мурадян Е. С. Динамика ценностно-нормативной системы и жизненные шансы: опыт постсоветской трансформации в Пограничье: кол. моногр. / Е. С. Мурадян, С. А. Сальникова, Л. Г. Титаренко, А. А. Широконова. – Вильнюс: ЕГУ. – 2014. – 366 с.
4. Сальникова С. А. Соціальне самопочуття жителів міста Луцька: про що говорить моніторинг / С. А. Сальникова // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2017. – № 2. – С. 105–117.
5. Сальникова С. А. Специфические феномены постсоветской аномии (Беларусь, Россия, Украина) / С. А. Сальникова // Грани. – 2013. – № 12. – С. 20–26.
6. Скуратівський В. Соціальна безпека українського суспільства та шляхи її забезпечення / В. Скуратівський, О. Ліндюк // Вісник Нац. академії держ. управління при Президенті України. – 2011. – № 3. – С. 194–203.
7. Панина Н. В. Избранные труды по социологии: в трех томах. Т. II: Теория, методы и результаты социологического исследования образа жизни, психологического состояния и социального самочувствия населения; сост. и ред. Е. И. Головахи. – Киев: Факт, 2008. – 312 с.
8. Підлипна Р. П. Методологічні засади тлумачення дефініції "соціальна безпека" / Р. П. Підлипна // Науковий вісник НЛТУ України. – 2015. – Вип. 25.2. – С. 275–280.
9. Украинское общество в европейском пространстве / под ред. Е. Головахи, С. Makeeva. – Киев: Институт социологии НАНУ; ХНУ им. В. Н. Каразина, 2007. – 274 с.
10. Штык О. Динамика социального самочувствия украинцев периода государственной независимости / О. Штык // Европа-2015. Эффект перестройки: режимы и риски многоголосого знания. – Вильнюс: ЕГУ. – 2016. – С. 50–59.
11. Бауман З. Соціальні мережі – це пастка [Електронний ресурс] / З. Бауман. – 2016. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/47024>
12. Українці визначилися з найзручнішими містами країни [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу: <http://blog.olx.ua/16520/ukrayintsi-viznachilisya-z-nayzruchnishimi-mistami-krajini/>
13. European Social Survey (ESS) [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.europeansocialsurvey.org/>

References

1. Avramuk E. Osnovni chunnyky sotsialnoho samopochuttia mistyan (rehresiina model' po defitsytnykh sferah) / E. Avramuk // Sociologični studii. – 2017. – № 1(10). – S. 58–64.
2. Dembitskyi S. S. Intehralnyi indeks sotsialnoho samopochuttia: alternatyvnyi pidhid / S. S. Dembitskyi // Sotsiologia: teoriia, metody, marketynh. – 2017. – № 4. – S. 109–129.
3. Muradian E. S. Dinamika tsennostno-normativnoi systemy i zhiznennie shansy: opyt postsovetskoi transformatsii v Pohranich'e: kol. monohr. / E. S. Muradian, S. A. Salnikova, L. H. Titarenko, A. A. Shurokanova. – Vil'nius: EHU. – 2014. – 366 s.
4. Salnikova S. A. Sotsialne samopochuttia zhyteliv mista Lutska: pro shcho hovoryt monitorynh / S. A. Sal'nikova // Sotsiologia: teoriia, metody, marketyng. – 2017. – № 2. – S. 105–117.
5. Salnikova S. A. Spetsificheskie fenomeny postsovetskoi anomii (Belarus', Rossiia, Ukraina) / S. A. Salnikova // Hrani. – 2013. – № 12. – S. 20–26.
6. Skurativskii V. Sotsialna bezpeka ukrains'koho suspil'stva ta shliahu ii zabezpechennia / V. Skurativskii, O. Lyndiuk // Visnyk Natsional'noi akademii derzhavnogo upravlinnia pryu Prezidentovi Ukrainy. – 2011. – № 3. – S. 194–203.
7. Panina N. V. Izbrannye trudy po sotsiologii: v trekh tomah. T. II: Teoriia, metody i rezul'taty sotsiologicheskoho issledovania obraza zhizni, psihologicheskoho sostoiannia i sotsialnoho somochuvstviia naseleniia; sost. i red. E. I. Holovakhi. – Kiev:Fakt. – 2008. – 312 s.
8. Pidlypna R. P. Metodolohichni zasady tлумachennya definitsiyi "sotsial'na bezpeka" / R. P. Pidlypna // Naukovy visnyk NLTU Ukrayiny. – 2015. – Vyp. 25.2. – S. 275–280.
9. Ukrainское obshchestvo v evropeiskom prostranstve / Pod redaktsiei E. Holovakhi, S. Makeeva. – Kiev: Institut sotsiologii NANU; KhNU im. V. N. Karazina, 2007. – 274 s.
10. Shyk O. Dinamika sotsialnoho somochuvstviia ukrainsev perioda hosudarstvennoi nezavisimosti / Shyk O. // Evropa-2015. Efekt perestroiki: rezhymy i riski mnohoholosoho znaniia. – Vil'nius: EHU. – 2016. – С. 50–59.
11. Bauman Z. Socialni merezji – tse pastka [Electronic resource] / Z. Bauman. – 2016. - <http://zbruc.eu/node/47024>
12. Ukrajintsi viznachilisja z najzruchnishimi mistami krajini [Electronic resource]. – 2016. – <http://blog.olx.ua/16520/ukrayintsi-viznachilisya-z-nayzruchnishimi-mistami-krajini/>
13. European Social Survey (ESS) [Electronic resource]. – <http://www.europeansocialsurvey.org/>

Надійшла до редколегії 23.05.18

S. Salnikova, PhD in sociology, Assoc. Prof.,
E. Avramuk, Master of Sociology
Eastern European National University, Lutsk, Ukraine

SOCIAL SAFETY OF UKRAINIANS IN LOCAL AND EUROPEAN CONTEXTS

For a comparative analysis of the social safety of Europeans and Ukrainians in particular, a national approach to studying social safety and the approach of an international project has been used. The empirical data of research consists of data sets of three research projects: Laboratory for Sociological Studies of the Lesya Ukrainka EENU (2014-2016), Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine (2014-2016), European Social Survey (2008-2016).

An analysis of the research data of the IS NASU, where social safety is represented by an indicator "legal assistance in the protection of their rights and interests", showed that its level of deficits decreased because of the increased share of those who are not interested in it. According to the data of the urban monitoring of the study of social well-being in the city of Lutsk, it was found that the hierarchy of benefits to the social safety sphere did not change during 2014-2016. The most significant problems for Ukrainians were the problems of social safety, related to lower living standards, ecology and crime.

According to the ESS (2008-2016), one-dimensional analysis was carried out on a number of indicators of social safety, it was constructed the crime index and the index of the safety of the district of residence. In general, Lithuania, Estonia, Hungary, and France were the least safety countries; and Switzerland, Poland and Slovenia can be considered the most safety countries. Israel, Great Britain and Germany are among the top three leaders in terms of the threat of terrorist attacks. According to the crime index, European countries can be considered quite safe. The indexes of safety of the district of residence are lower than the indices of crime. It is determined that statistically significant correlation between these indices is only according to 2016 data.

Keywords: Integral index of social well-being, European Social Survey, crime index, index of the safety of the district of residence.